

Täysistunto

Tiistai 9.12.2025 klo 14.15—2.07

3. Hallituksen esitys eduskunnalle yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 112/2025 vp

Valiokunnan mietintö StVM 28/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 28/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu. Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.32 **Krista Kiuru sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kysymyksessä hallituksen esitys yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi, ja tässä ehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi uusi yleistukilaki. Yleistukea maksetaan esityksen mukaan työttömälle työnhakijalle, jolla ei ole oikeutta ansiopäivärahaan tai joka on jo saanut enimmäisajan ansiopäivärahaa. Lisäksi yleistuen saaminen edellyttää taloudellisen tuen tarvetta, eli yleistuki on tarveharkintainen. Yleistuki korvaa työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan ja työmarkkinatuen, joita koskevaa lainsäädäntöä ehdotetaan kumottavaksi työttömyysturvallaista. Jatkossa työttömän toimeentuloa turvaavia etuuksia ovat siten yleistukilain mukainen yleistuki ja työttömyysturvalain mukainen ansiopäiväraha.

Tätä yleistukea maksettaisiin työttömän työnhakijan työmarkkinoille hakeutumisen ja palautumisen edellytysten edistämiseksi ja parantamiseksi. Työttömyyden perusteella yleistukea saavaa henkilöä koskevat pääsääntöisin samat etuuden saamisen yleiset työvoimapolitiittiset edellytykset, työllistymisen edistämiseen liittyvät palvelut ja työttömyysturvalain mukaiset seuraamukset kuin ansiopäivärahan saajaa. Tästä toimeenpanosta vastaisi Kansaneläkelaitos, ja ehdotus tulisi voimaan 1.5.26.

Esityksen taustalla on hallitusohjelman tavoite toteuttaa perusturvan uudistus, jolla pyritään parantamaan työnteon kannattavuutta, sujuvoittamaan sosiaaliturvaa ja yksinkertaistamaan etuuksia edellisellä vaalikaudella tehdyn parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean välimietinnön tekemät suositukset ja selvitykset huomioiden. Nyt ehdotetut muutokset ovat ensimmäinen vaihe laajemmasta sosiaaliturvauudistuksesta, jonka lopullisena tavoitteena on yksi yleistuki sisältäen perusosan elämiseen, asumisosan asumiseen ja harkinnanvaraisen osan viimesijaiseksi turvaksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä sosiaaliturvauudistuksen tavoitteita ja kannattaa lakiehdotuksen hyväksymistä tietyin muutoksin ja huomioin.

Työ- ja tasa-arvovaliokuntakin on tarkastellut asiaa lausunnossaan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, ja se toteaa, että esityksen mukainen työttömyyden aikainen yleistuki on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

yksi askel sosiaaliturvan uudistamisessa, ja pitää tärkeänä, että sosiaaliturvan uudistamista jatketaan ehdotetun yleistuen pohjalta kohti yhtä perusturvaetuutta.

Myös perustuslakivaliokunta on asiaa tarkastellut sosiaali- ja terveysturvalakivaliokunnalle ja toteaa, että ehdotetut säännökset vastaavat pääosin voimassa olevaa peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea koskevaa sääntelyä, joka on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella, ja siten ei ole estettä käsitellä näitä asioita tavallisen lain säätämisyhteistyössä.

Arvoisa puhemies! Sitten mennäänkin yksityiskohtiin.

Eli ensin tästä yleistuen tasosta ja tarveharkintaisuudesta:

Todetaan alkuun, että yleistuen taso olisi työttömyysturvalaissa säädetyn ansiopäivärahan perusosan suuruinen eli samansuuruinen kuin voimassa olevan lain mukainen peruspäiväraha ja työmarkkinatuki. Vuonna 25 peruspäivärahan määrä oli 37,21 euroa päivässä, siitä tulee noin 800 euroa kuukaudessa. Tätä rahaa tarkasteltaisiin vuosittain kansaneläkeindeksillä, mutta valtiontalouden säästöpäätösten vuoksi kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia ei tarkisteta vuosina 24—27. Yleistuen saajan mahdolliset työtulot soviteltaisiin samalla tapaa kuin ansiopäivärahan saajan työtulot.

Esityksen mukaan valtaosalla eli noin 526 100 etuudensaajalla yleistuki ei muuta etuuden määrää. Yleistuen tarveharkinta eli omaisuustulojen ja joidenkin muiden tulojen huomioon ottaminen poikkeaa kuitenkin nykyisen työmarkkinatuen tarveharkinnasta, ja tarveharkinta laajenee siten nykyisen mallin sijasta laajemmin myös peruspäivärahan saajiin. Samalla tarveharkinnan sääntöjen yksinkertaistaminen, kuten 55 vuoden ikärajan poistaminen, yhden tulorajan käyttö ja yhtenäinen vähenemisaste, laajentaa sen soveltamisalaa. Näin ollen nykyistä useamman työttömän oikeus perusturvaan määräytyy jatkossa tarveharkinnan perusteella. Nämä tarveharkintaa koskevat muutokset pienentäisivät sitten melkein 5 000 etuudensaajan saamaa etuutta, ja keskimääräinen muutos olisi 1 166 euroa vuodessa. Etuuden määrä nousisi reilulla 2 500 henkilöllä, ja keskimääräinen nousu olisi 617 euroa.

Sosiaali- ja terveysturvalakivaliokunta pitää sinänsä tarkoituksenmukaisena, että yleistuen maksaminen edellyttää taloudellisen tuen tarvetta vastaavasti kuten nykyinenkin työmarkkinatuki ja tarveharkinnan myötä työttömyysetuuden pienentymiset kohdistuvat henkilöihin, joilla on muita tuloja. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että esityksen vaikutusarviointien mukaan muutokset kohdistuvat etenkin lapsiperheisiin ja 55 vuotta täytäneisiin iäkkäisiin henkilöihin, koska näitä koskeva erityissääntely ehdotetaan poistettavaksi.

Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tarveharkinnan laajentaminen koskemaan myös nykyisiä ja peruspäivärahan saajia osaltaan monimutkaistaa järjestelmää niin etuudensaajan kuin toimeenpanonkin näkökulmasta. Valiokunta kuitenkin korostaa, että vaikutukset ovat maltillisia ja kohdistuvat varsin pieneen joukkoon etuudensaajia. Myös vaikutukset toimeenpanoon on arvioitu vähäisiksi. Siten tämä lisäisi toimintamenoja vuositasolla 500 000.

Sitten tässä esityksessä on hyviäkin puolia.

Valiokunta on jo aikaisemmin, käytännössä vuonna 24, kiinnittänyt huomiota työmarkkinatuen laskemisen yhteydessä käytössä oleviin tulorajoihin siten, että ne ovat liian matalia, ja nyt me pidämmekin myönteisenä, että tuen määrään vaikuttavien vanhempien tulojen tulorajaa ehdotetaan nyt nostettavaksi 1 781 eurosta 2 500 euroon.

Samassa yhteydessä valiokunta on saanut selvityksen myös siitä, että perustoimeentuloa maksettiin vuonna 23 yhteensä 106 000:lle 16—29-vuotiaalle nuorelle eli 12 prosentil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

le ikäryhmästä lähes 300 miljoonaa. Selvityksen mukaan valtaosa nuorista sai kuitenkin perustoimeentuloa vain lyhyen aikaa.

Tässä uudistuksessa esitetään, että yleistukeen sisältyisi myös 21 viikon odotusaika ammatillista koulutusta vailla oleville työnhakijoille.

Sitten, arvoisa puhemies, etuuden kestosta ja näistä aktiivitoimista, jotka tähän otetaan nyt mukaan:

Tämä yleistuki olisi kestoiltaan rajaton, vastaavasti kuten nykyinenkin työmarkkinatuki. Me pidämme sitä perusturvan ensisijaisuuden näkökulmasta perusteltuna.

Valiokunta pitää myöskin tätä taustaa vasten myönteisenä, että pitkään työttömänä olleille yleistuen saajille ehdotetaan esityksessä aktivointijaksoa, joka toteutetaan työvoimaviranomaisen tiloissa järjestettävänä kasvokkain tapahtuvina työnhakukeskusteluina. Aktivointijakson tavoitteena on aktivoida työnhakijaa, selvittää työttömyyden syitä ja tukea henkilökohtaisemmin läpikäyden yleistuen saajien työllistymistä. Tämän henkilökohtaisen kontaktin kautta saataisiin ihmistä aktivoitua.

Esityksen mukaan alle 25-vuotiailla aktivointijakso alkaa 180 maksupäivän jälkeen ja kestää noin 15 kuukautta. Vähintään 25-vuotiailla aktivointijakso alkaa 400 päivän kohdalla ja jatkuu noin puoli vuotta. Työvoimaviranomaisen on järjestettävä aktivointijakso aina vähintään kerran 24 kuukauden aikana, jos yleistuen saajan työttömyys pitkittyy. Työnhakukeskustelujen sisältöön lisätään työttömyyden pitkittymisen syiden arviointi, ja niissä pohditaan myöskin palveluohjausta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomiota siihen, että esityksessä ei osoiteta lisäresursseja henkilökohtaiseen kasvokkain tapahtuvaan palveluun. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnon mukaan kasvokkaisten tapaamisten lisääminen ei kuitenkaan lisää työvoimaviranomaisen työnhakija-asiakkaille järjestämien asiakastapaamisten määrää, vaan nykyistä prosessia muokataan vastaamaan tehokkaammin yleistuen saajien pitkittyneen työttömyyden tarpeisiin. Esityksen mukaan yhteisvaikutuksena työvoimaviranomaisten työmäärä [Puhemies koputtaa] väheneekin noin 450 henkilötyövuodella, vaikka osa näistä esityksessä ehdotetuista muutoksista sitä lisää.

Arvoisa puhemies! Aika alkaa tulla täyteen, ja vaikka tässä on iso historiallinen uudistus, niin en valitettavasti pysty enää [Puhemies koputtaa] esittelemään omavastuu-aikaa enkä näitä taloudellisia vaikutuksia enkä yhteisvaikutuksia, mutta todetaan, että tämä esitys on sellainen, että käytännössä tässä on jätetty valiokunnassa [Puhemies koputtaa] myöskin eriäviä näkökulmia, eli vastalauseettakin on täällä lopussa. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Rintamäki, olkaa hyvä.

15.44 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies! Käsittelemme tänään hallituksen esitystä yleistuesta. Hallituksen tavoitteena on yhdistää nykyiset työmarkkinatuki ja peruspäiväraha yhdeksi selkeäksi etuudeksi, joka mukautuu ihmisen elämäntilanteeseen. Yksi hakeamus, yksi järjestelmä — tämä on muutos, joka helpottaa arkea ja vähentää turhaa byrokratiaa. Tämä uudistus on merkittävä askel kohti yksinkertaisempaa ja oikeudenmukaisempaa perusturvaa.

Yleistuki on tarveharkintainen ja joustava. Se huomioi tulot niin, että työn vastaanottaminen on aina kannattavaa. Tämä on keskeinen periaate. Jokaisesta tehdystä työtunnista pitää jäädä hyötyä. Samalla uudistus tuo selkeyttä Kelan ja kuntien prosesseihin, mikä vähentää virheitä ja nopeuttaa päätöksentekoa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön sisältyy opposition hylkäysehdotus. Siinä väitetään, että uudistus lisää byrokratiaa ja vaikeuttaa etuuksien hakemista. Tosiasiassa tilanne on juuri päinvastainen. Nykyinen järjestelmä on monimutkainen, ja ihmiset joutuvat hakemaan useita etuuksia erikseen. Yleistuki yhdistää nämä yhdeksi selkeäksi kokonaisuudeksi, mikä vähentää virheitä ja nopeuttaa päätöksentekoa. Tämä on konkreettinen parannus, ei riski.

Opposition kritiikki ei myöskään huomioi uudistuksen keskeistä tavoitetta, työnteon kannustavuutta. Nykyinen malli luo kannustinloukkuja, joissa lisätulo ei juuri paranna toimeentuloa. Yleistuki korjaa tämän. Jokaisesta tehdystä työtunnista jää hyötyä, ja se on paras keino vahvistaa työllisyyttä ja vähentää pitkäaikaistyöttömyyttä.

On myös väitetty, että aktivointijaksot olisivat liian tiukkoja. Oma näkemykseni on, että ne ovat välttämättömiä. Työttömyyteen pitää puuttua ajoissa, ja nuorille tarjottava kahdeksan kuukauden aktivointijakso on askel oikeaan suuntaan. Tämä ei ole rangaistus vaan tuettu polku takaisin työelämään.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys tuo selkeyttä, kannustavuutta ja oikeudenmukaisuutta. Opposition hylkäysehdotus ei tarjoa vaihtoehtoa vaan jättäisi meidät kiinni vanhaan, monimutkaiseen ja tehottomaan järjestelmään. Siksi hylkäysehdotuksella ei mielestäni ole katetta, ja kannatankin hallituksen esityksen hyväksymistä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sillanpää, olkaa hyvä.

15.46 Pia Sillanpää ps: Arvoisa puhemies! Suomalainen sosiaaliturva on vuosikymmeni- en työn tulos, joka on historiassa kokenut muutoksia suuntaan jos toiseen. Siinä, missä erilaisia etuuksia on tullut vuosien aikana lisää tai niitä on muutettu, koko järjestelmä tuntuu menneen monimutkaisemmaksi tavallisen ihmisen näkökulmasta.

Silloin kun sosiaaliturvalle on tarve ja ihmisellä on siihen oikeus, etuuksien hakemisen sekä hakemusten käsittelyn pitäisi olla mahdollisimman yksinkertaista ja selkeää. Tänään käsittelemmekin hallituksen esitystä yleistuesta, joka muodostaa ensimmäisen suuren kokonaisuuden ja perustuu sosiaaliturvan parlamentaarisen komitean työn pohjalle. Kyseessä on suuri uudistus, jota on valmisteltu pitkään ja joka vie suomalaista sosiaaliturvaa kohti selkeämpää, yhtenäisempää ja kannustavampaa kokonaisuutta.

Arvoisa puhemies! Uuden yleistuen olisi tarkoitus korvata peruspäiväraha ja työmarkkinatuki toukokuusta 26 alkaen. Tätä yleistukea maksetaan niille työttömille, joilla ei ole oikeutta ansiopäivärahaan tai jotka ovat saaneet sitä jo sen enimmäisajan. Yleistuki perustuu tarveharkintaan, eli sitä maksetaan silloin, kun taloudellisen tuen tarve on todellinen. Täysimääräinen tuki vastaa nykyisiä sosiaalietuuksia, eli euroissa se on noin 37 euroa päivässä ja noin 800 euroa kuukaudessa. Tukitaso pysyy siis valtaosalle ihmisistä ennallaan, ja monilla se myös paranee.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta haluaa tuoda esille uudistuksen myönteiset vaikutukset erityisesti nuorten asemaan. Esimerkiksi vanhempien tuloraja, joka vaikuttaa nuorten osittaiseen yleistukeen, nousee ensimmäistä kertaa yli 20 vuoteen 1 781 eurosta 2 500 euroon. Tämä helpottaa etenkin niiden nuorten tilannetta, jotka asuvat vielä kotona, ja se vähentää perusteetonta toimeentulotuen tarvetta. Valiokunta pitääkin tärkeänä sitä, että jatkamme työtä nuorten toimeentulokiriippuvuuden vähentämiseksi. Tällä uudistuksella ei siis pelkästään selkeytetä järjestelmää vaan myös parannetaan konkreettisesti monen nuoren tavallista arkea.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

Arvoisa puhemies! Yksi tämän esityksen keskeinen osa on kasvokkain tapahtuva aktiivointijakso, joka on suunnattu pitkään työttömänä olleille. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnon mukaan kasvokkaiset tapaamiset vahvistavat palvelun laatua, ja meistä jokainen voi varmasti allekirjoittaa tämän. On täysin eri asia hoitaa asioita etänä tai puhelimitse kuin kohdata ihminen kasvotusten.

Tapaamisten tarkoitus on arvioida työttömyyden pitkittymisen syitä, tarjota palveluohjausta, tehostaa työnhakua ja vahvistaa ihmisen toimintakykyä. Tämä on juuri sellaista henkilökohtaista tukea, jota pitkäaikaistyöttömät ovat toivoneet ja jota ihmiset tarvitsevat muutenkin enemmän nykypäivän digiajassa.

On myös selvää, että jokaisella työnhakijalla on oma yksilöllinen tilanteensa. Vaikka etuusjärjestelmä olisi kuinka selkeä, kannustava ja ennakoitava tahansa, se ei yksin riitä nostamaan työllisyyttä. Tarvitsemme riittäviä palveluja, jotka tukevat ihmisten toimintakykyä ja aitoja työelämävalmiuksia. Siksi sosiaali- ja työllisyyspalveluja uudistetaan parhaillaan rinnakkain tämän esityksen kanssa.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee opposition vastalauseeseen ja kritiikkiin yleistuen tasosta, se ei perustu mihinkään. On nimittäin muistettava, että Suomen perusturva on kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellisen kattava, jopa siinä määrin, että meidän nykyinen järjestelmämme sisältää päällekkäisyyksiä tukien suhteen. On siis todella tärkeää, että tätä meidän järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään. Yleistuki on askel juuri siihen suuntaan.

Lisäksi täytyy muistaa, että parlamentaarisen komitean pitkän aikavälin tavoitteena on yhdistää useita eri sosiaalietuuksia, kuten työmarkkinatuki, peruspäiväraha, sairauspäiväraha, Kelan kuntoutusraha ja vanhempainpäivärahat, yhdeksi kokonaisuudeksi usean hallituskauden aikana. Tämä työ ei tule onnistumaan, jos jokaista yksittäistä uudistusta yritetään kaataa ennen kuin kokonaisuus on valmis.

Arvoisa puhemies! Suomalaiset ovat toivoneet jo vuosia, että byrokratiaa puretaan, järjestelmää selkeytetään ja sosiaaliturva olisi entistä kannustavampi. On pyrittävä sellaiseen sosiaaliturvaan, joka on ymmärrettävä sekä kansalaisille että viranomaisille. Yleistuki on ensimmäinen iso askel tähän suuntaan, ja olen tyytyväinen, että järjestelmää tullaan tulevaisuudessa yksinkertaistamaan lisää. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

15.51 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Suomalainen tukijärjestelmä on jo kauan ollut kankea ja monimutkainen. Käsittelemme tänään hallituksen esitystä yleistuen käytönotosta eli uudistusta, joka tuo työttömän perusturvan vihdoin tähän päivään. Esityksen ydin on selkeä. Nykyiset peruspäiväraha ja työmarkkinatuki yhdistetään yhdeksi yhtenäiseksi tueksi, yleistueksi. Tämä yksinkertaistaa, selkeyttää ja tekee järjestelmästä oikeudenmukaisemman. Kun järjestelmä on ymmärrettävä ja ennakoitavissa, siihen on helpompi luottaa. Kansalaistemme luottamus on suomalaisen sosiaaliturvamme perusta.

Arvoisa puhemies! Uudistuksen tarkoituksena ei ole vain korvata vanhaa tukimuotoa uudella nimellä. Tavoite on parantaa työn vastaanottamisen kannustimia ja varmistaa, että työnteko on aina kannattavaa. Yleistuki rakentuu tarveharkinnan varaan. Tukea saa silloin, kun tukea todella tarvitsee. Samalla työn ja etuuden yhteensovittaminen selkeytyy ja byrokratia kevenee. Tämä on osa hallituksen pitkäaikaista linjaa. Ei ole kauaa siitä, kun oppositiossa huudeltiin, että hallitus ajaa ihmisiä työttömyyteen leikkauksillaan. Päinvastoin,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

nyt teemme juuri niin kuin alusta asti olemme puhuneet. Sanon sen vielä uudelleen, mikäli joku teistä tässä salissa ei kuunnellut: tavoite on parantaa työn vastaanottamisen kannustimia ja varmistaa, että työnteke on aina kannattavaa.

Arvoisa puhemies! Olen sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan kanssa samaa mieltä siitä, että näin suuri muutos edellyttää tarkkaa seurantaa. Meidän tulee seurata yleistuen vaikutuksia kokonaisvaltaisesti niin toimeentulon etuuksien toimivuuteen kuin kannustavuuteen ja palveluiden saatavuuteen. Tämä on vastuullista ja välttämätöntä lainsäädäntötyötä, jossa varmistamme, että uudistus toimii käytännössä ja että se todella auttaa niitä ihmisiä, joille se on tarkoitettu. Tämä esitys on osa hallituksen laajempaa sosiaaliturvuudistusta, jonka tavoitteena on rakentaa yksi selkeä perusetuusmalli. Yleistuki on tämän mallin ensimmäinen iso askel. Se on askel kohti järjestelmää, joka on oikeudenmukainen, kannustava ja taloudellisesti kestävä. Esitys antaa työnteolle arvoa, selkeyttää työttömän arkea ja varmistaa, että järjestelmä tukee työllistymistä ilman, että byrokratia uuvuttaa kansalaisia.

Arvoisa puhemies! On perusteltua ja vastuullista hyväksyä tämän esityksen sisältö ja edetä kohti sosiaaliturvaa, joka on selkeämpi ja toimivampi kuin nykyinen järjestelmä. Uudistus parantaa työnteon kannustimia, vahvistaa työllistymisen edellytyksiä ja kohtelee ihmisiä tasapuolisesti. Jokainen kansalainen on yhtä arvokas. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

15.56 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Kyllä on kuultu monta kertaa täällä nyt tänäänkin puheissa, että kun työttömiltä leikataan ja heikennetään ehtoja, niin se kannustaa. Tämä on tällainen viesti, jolla tätä yritetään nyt markkinoida erittäin paljon. [Krista Kiuru: Tämän vuoden tulokset osoittavat, ettei toimi!]

Arvoisa puhemies! Sosiaaliturvajärjestelmää on yksinkertaistettava ja rakennettava yhtenäistä perusturvaa. Se on hyvä tavoite lähtökohtaisesti, mutta nyt tässä Orpon hallituksen peruslinjana on ollut, että yhtenäistetään perusturvaa, mutta pienimmän yhteisen nimittäjän mukaan, eli suojaosat, lapsikorotukset ja korotusosat on poistettu. Nyt yhdistetään vain peruspäiväraha ja työmarkkinatuki.

Hallitus on valjastanut sosiaaliturvuudistuksen säästämisen välineeksi ilman visiota, millaista sosiaaliturvaa tulevaisuudessa oikeasti halutaan. Hallituksen esityksessä on esitetty yleistuen muoto, joka tuo muun muassa tarveharkinnan nykyisen peruspäivärahan saajille, jota ei aiemmin ole ollut. Tämä on aika iso muutos, kun meillä peruspäivärahassa ei ole ollut tarveharkintaa ja työmarkkinatuessa on ollut tarveharkinta. Nyt nämä yhdistetään ja peruspäivärahaan tulee samanlainen tarveharkinta kuin näissä työmarkkinatuissa on aikaisemmin ollut.

Arvoisa puhemies! Niin kuin tuossa aiemmin puhuttiin, tämä on sitä neljän lain kokonaisuutta, jossa yhteensovitetään toimeentulo ja kuntouttava työtoiminta, 116 ja 109 laki, ja työnhakijan palveluprosessit, 108 laki, ja sitten tämä. Tämä on kokonaisuus, jonka yhteisvaikutuksia ei ole arvioitu.

Arvoisa puhemies! Tässä on myöskin tällainen periaatteellinen iso kysymys taustalla, joka tässä tapahtuu. Ansioturva ja peruspäiväraha on rahoitettu nykyisin työttömyysvakuutusmaksujen kautta, ja yleistuen rahoittaminen työttömyysvakuutusmaksulla on uusi ja arveluttava linjaus, koska nyt avataan tavallaan palkansaajien, työnantajien ja yritysten työttömyysvakuutusmaksulle uusi kohde eli yleistuki ja näin hämärretään sitä vakuutusmaksuluonnetta. Tämä ei ole järkevä suunta. Tässä tehdään nyt semmoinen polku, joka jat-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

kossa sitten on yleistuen rahoittamisessa vakuutus pohjaista. Aikaisemmin ne ovat olleet veropohjaisia.

Arvoisa puhemies! Tässä tapahtuu myös etuustason heikentymistä aika monella ihmisellä. Vaikutusarvioiden mukaan noin 12 000 henkilöä asuu kotitalouksissa, joiden käytettävissä olevat rahatulot pienentyvät yleistuen vuoksi, ja arviolta noin 5 000 henkilön etuus pienenee keskimäärin 1 166 euroa vuositasona eli lähes 100 euroa kuukausittain, eli leikkaus on todella suuri, kun muistetaan, että peruspäiväraha on kuukaudessa noin 800 euroa — 37,21 euroa päivässä — eli siitä 100 euroa on todella iso leikkaus. Tämän lisäksi vielä osittaisen etuuden tasoa on leikattu 50 prosentista 35 prosenttiin. Eli täällä on paljon tällaisia heikennyksiä.

Sitten kun tarveharkintaa lisätään ja poikkeussääntöjä poistetaan, niin se kohdistuu erityisesti lapsiperheisiin ja iäkkäisiin työttömiin. Esityksen mukaan 55 vuotta täyttäneiden aiempi oikeus tarveharkinnattomaan työmarkkinatukeen poistuu, eli heillä ei ollut aikaisemmin tarveharkintaa työmarkkinatuessa. Se merkitsee, että 55 vuotta täyttäneet joutuvat jatkossa samaan tarveharkintaan kuin muutkin työnhakijat, ja se tarkoittaa, että puolison tulot ja muut kotitalouden resurssit pääomatuloineen voivat estää tuen saamisen ja pienentää sitä olennaisesti riippumatta henkilön omasta työmarkkinatilanteesta tai työkyvystä.

Eli ikäsidonnaiset poistuvat, lapsiperheille tulee menetyksiä. Suunta on sinänsä oikea, että yhdistetään, mutta tämä pienimmän nimittäjän tie ei ole oikea. Sitten tämä polku, että etuuden piiriin pääsee odotusajan jälkeen ammatillisen koulutuksen puuttuessa vasta 21 viikon jälkeen, on kyllä aika pitkän ajan päässä.

Arvoisa puhemies! Tässä tällä kertaa, jatkan seuraavalla. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

16.02 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys yleistueksi esitetään sosiaaliturvan yksinkertaistamisena, mutta todellisuudessa se monimutkaistaa järjestelmää, heikentää turvaa ja lisää köyhyyttä. Uudistuksen perusongelma on ilmeinen. Tuki on tasoltaan liian matala, ja sen vaikutukset kohdistuvat juuri niihin ihmisiin, joilla ei ole enää varaa menettää mitään: työttömiin, lapsiperheisiin, nuoriin ja ikääntyneisiin. Yleistuen taso jää ansiopäivärahan perusosan varaan, mutta samaan aikaan hallitus on jädäyttänyt indeksit, poistanut lapsikorotukset ja leikannut kannustimia, joilla ihmiset voisivat aidosti parantaa asemaansa työn kautta.

THL ja lukuisat asiantuntijat ovat varoittaneet, että nykyinen perusturva ei enää riitä kattamaan edes välttämättömiä menoja. Silti hallitus vie etuuksia alaspäin samaan aikaan, kun arjen kustannukset nousevat.

Erityisen kylmäävää on se, että esitys kohtelee lapsiperheitä ja haavoittuvassa asemassa olevia kohtuuttomasti. Lapsiperheköyhyys on jo rajussa kasvussa. Jopa 31 000 lasta on vaarassa pudota köyhyysrajan alle hallituksen päätösten seurauksena. Samaa aikaan tarveharkinnan kevennykset perheille poistuvat ja sanktioita kiristetään ilman, että vaikutuksia lapsiin olisi arvioitu asianmukaisesti. Se ei ole sosiaalipolitiikkaa, se on arvovalinta, todella vaarallinen arvovalinta.

Myös nuorten asemaa heikennetään tavalla, jota ei voi puolustaa. 21 viikon odotusaika niille, joilla ei ole tutkintoa, sysää nuoria suoraan toimeentulotuelle ja katkaisee tuen juuri silloin, kun pitäisi tukea koulutukseen ja työelämään kiinnittymistä. Tutkimusnäyttö on selvä: sanktiot eivät ohjaa, ne syrjäyttävät.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

Ikääntyneet työttömät taas jäävät tarveharkintaisen yleistuen varaan samalla, kun työmarkkinoiden ikäsyrrjintä vaikeuttaa työllistymistä. Heikennykset osuvat siis suoraan ryhmiin, joilla ei ole realistista mahdollisuutta omin voimin paikata tulonmenetystä.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksen taloudelliset vaikutukset valtiolle ovat marginaaliset, muutamia miljoonia euroja. Sen sosiaaliset vaikutukset ihmisille ovat massiiviset. Tämä on huonoa politiikkaa sekä inhimillisesti että taloudellisesti: köyhyyden lisäämistä ja kurjuuden pahentamista. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viitala.

16.04 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Haluan korostaa tässä aluksi, että SDP on sitoutunut myös pitkäjänteiseen ja vastuulliseen parlamentaariseen sosiaaliturvan uudistustyöhön, jonka edellinen hallitus aloitti. Tavoitteenamme on rakentaa selkeä, yhdenvertainen ja kattava turva, joka kantaa läpi ihmisen elämän eri vaiheiden. SDP:n yleisturvamalli edustaa periaatetta, jossa eri etuudet yhdistetään yhden järjestelmän alle, turvan taso on ennakoitava ja tuen sekä työn yhteensovittaminen helppoa.

Tässä esityksessään hallitus nyt siis esittää sosiaaliturvan osittaista uudistamista yhdistämällä työttömyysturvan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen uudeksi niin sanotuksi yleistueksi. On hyvä, että hallitus edistää sosiaaliturvakomitean tavoitteita sosiaaliturvan yhtenäistämistä, mutta tämä hallituksen esitys valitettavasti epäonnistuu perusturvan riittävyyden, yhdenvertaisuuden ja turvallisuuden turvaamisessa. Vaikka järjestelmän yksinkertaistaminen on lähtökohtaisesti hyvä tavoite, yksinkertaisuuden ei pidä tapahtua toimeentulon ja turvan kustannuksella. Sosiaaliturvan keskeinen tehtävä on taata ihmisille ihmisarvoinen toimeentulo ja turva.

Me uskomme, että sosiaaliturvaa on uudistettava ja yleisturva tarjoaa kunnianhimoisen mutta vastuullisen vaihtoehdon, mutta sen uudistuksen täytyy tapahtua siten, että ihmisten oikeus ihmisarvoiseen toimeentuloon säilyy turvattuna. Pitäisi jatkaa yleisturvamallin periaatteiden pohjalta, jossa edettäisiin turva, ennakoitavuus ja oikeudenmukaisuus edellä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

16.06 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Äsken esitellessäni tätä yleisturvaa koskevaa mietintöä en päässyt ihan kaikkia keskeisiä asioita käymään läpi, mutta valiokunnan kantojen on hyvä tarkastella myöskin sieltä valiokunnan mietinnöstä, jossa tämä kokonaisuus alkaa hahmottua.

Tässä puheenvuorossani puhun nyt SDP:n näkökulmasta yleisturvaan. Me olemme valiokunnassa yrittäneet vaikuttaa siihen, että yleisturvassa kohtuullistettaisiin tiettyjä asioita, joista käytän toisen puheenvuoroni. Tässä ensimmäisessä puheenvuorossa haluan kiinnittää huomiota nyt muutamiin asioihin, jotka ovat nousseet tähänastisessa keskustelussa esiin.

Niin kuin tuossa hyvin kollega Viitala totesi, SDP on hyvin sitoutunut siihen, että yleisturvaa kehitetään parlamentarisessa yhteistyössä. Siksi meille onkin ollut hämmästyks se, miten yleisturvasta tuli tosiasiaa hallituksen oma hanke. Aika tärkeää on todeta, että sosiaaliturvauudistuksen tavoitteet ovat hyvin laajasti jaettuina, ja tässä yhteydessä hallituksenkin esityksen taustalla siteerataan toteutettavaa perusturvan uudistusta. Tuon uudistuk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

sen tavoitteiksi asetetaan juuri ne parlamentaarisesti hyväksytyt periaatteet, joista todetaan, että perusturvan uudistus parantaisi työnteon kannattavuutta, sujuvoittaisi sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaisi etuuksia edellisellä vaalikaudella tehdyn parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean välimietinnön tekemien suositusten ja selvitysten pohjalta.

Nyt onkin hyvä pysähtyä tähän, onko tämä yleisturvaa koskeva esitys, joka saliin tuotiin, näiden parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean välimietinnön tekemien suositusten ja selvitysten huomioilla tehty. Valiokunnan käsittelyssä oppositio esitti useita lausumia suoraan tämän komitean suosituksista ja selvityksistä, mutta niitä ei otettu tähän mietintöön mukaan. Minusta on aika vakava kysymys eduskunnalle, halutaanko parlamentaarisesti kehittää sosiaaliturvaa vai ei. Se on valintakysymys, joka joko on voimassa tai ei ole voimassa, mutta ikävä kyllä näitä tehtyjä esityksiä edes niiden lausuntojen osalta, jotka olivat suoraan sosiaaliturvakomiteassa yhdessä päätettyjä, ei otettu tähän mietintöön lausumina mukaan. Se näkyy tuosta opposition vastalauseesta.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa on paljon keskusteltu sitten siitä, mitä tässä oikeasti pitäisi tehdä. Itse asiassa sosiaali- ja terveysvaliokunta itse vastaa tähän yhdeksännellä sivulla viimeisessä kappaleessa. Koska asia on niin tärkeä, niin ajattelin siteerata sitä, vaikka tämä kuuluukin pikemminkin puheenjohtajan tehtäviin, mutta en tuossa äsken annettussa ajassa ehtinyt sitä käydä läpi. Minusta myöskin sosiaalidemokraatit ovat kiinnittäneet tähän asiaan huomiota ja hyvä, että tämä päättyi tähän pohjaehdotukseen.

Ensinnäkin: ”Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että vaikka jo käsiteltävänä olevan esityksen tavoitteena on selkeyttää etuusjärjestelmää, lainsäädännön tasolla yleistuki muodostaa nyt ehdotetussa muodossa osin vaikeasti hahmottuvan ja hallittavan kokonaisuuden, koska sen sääntely perustuu olennaisilta osin viittauksiin työttömyysturvallaisissa säädettyyn. Yleistuki ei myöskään ehdotetussa muodossaan kata muita sosiaalisia riskejä kuin työttömyyden. Valiokunta pitää välttämättömänä, että sosiaaliturvan uudistamista jatketaan ehdotetun työttömän yleistuen pohjalta kohti kattavampaa perusturvaetuutta, jotta järjestelmästä tulisi selkeä, ymmärrettävä ja hallittava kokonaisuus. Yleistuen kehittämisessä tulee hyödyntää laajasti tutkimustietoa ehdotetun työttömän yleistuen ja muiden etuuksien yhteisvaikutuksista, sosiaaliturvan rahoituksesta sekä perusturvan ja ansioturvan yhdistämisestä. Järjestelmän selkeyttämisen ja yksinkertaistamisen lisäksi yleistuen kehittämisessä tulee kiinnittää huomiota perusturvan riittävään tasoon ja pienituloisuusasteen vähentämiseen taloustilanteen asettamat reunaehdot huomioon ottaen.”

Tämähän oli minusta tosi tärkeä, kuvaus siitä, mitä tässä jatkossa pitäisi tehdä. Äsken kun käytettiin jo puheenvuoroja, niin olen syvässä hämmästyksessä siitä, että tässä on kaksi erikoista vinoutumaa. Tässä äsken esiteltiin perussuomalaisten kantana, että on hienoa, että tämä yksinkertaistaa asioita. Valiokunta itse toteaa, ei vain tässä vaan myöskin muissa yhteyksissä, että tässä on vaarana, että tämä esitetty monimutkaistaa yleistukiasioita.

Toiseksi esitettiin tässä yleiskeskustelussa äsken perussuomalaisten kantana — ehkä kokoomuksenkin kannat vielä kuullaan tarkemmin — että yleistuki on riittävällä tasolla ja että sitä on turha moittia — näin tiivistetysti. Valiokunta itsekin huomioi tässä, että valiokunnan pitäisi kuitenkin kiinnittää kehittämisessä huomiota perusturvan riittävään tasoon ja pienituloisuusasteen vähentämiseen taloustilanteen asettamat reunaraamit huomioon ottaen.

Ja otetaanpa talousasiat sitten, arvoisa puhemies, tästä alta pois: Tämän esityksen kokonaisvaikutuksestaan ovat sellaiset, että käytännössä tässä tulisi yleistuen tarveharkinnan johdosta alennusta näihin etuusmenoihin 5,6 miljoonaa euroa ja osittaisen yleistuen van-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

hempien tulorajan nostamisen kautta lisäkuluja 1,4 miljoonaa euroa. Näin sitten yleistuen arvioidaan laskevan etuuskuluja 4,2 miljoonaa verrattuna nykyiseen työmarkkinatukeen ja peruspäivärahakuluihin. Siis tästä 3 miljoonaa kuuluu valtiolle ja 1,2 miljoonaa kuntien rahoitusosuuteen. Eikö ole mielenkiintoista, että kun tuossa äskeisessä tehtiin säästöä 1,6 miljoonaa euroa, tässä yleisturvassa, vaikka tämän pitäisi olla täysin kustannusneutraali esitys, tosiasiaa jää liiviin muutaman miljoonan mahdollisuus käyttää se johonkin tämän kokonaisuuden osia parantavaan toimeen, niin sitä ei valitettavasti tehty.

Tämä lausuntopalaute on sillä tavalla murskaavaa, että kun Suomessa on kymmeniä vuosia yritetty saada aikaan sosiaaliturvaan parempi ja toimivampi malli, jossa näitä ensisijaisia etuuksia pystyttäisiin yhdistämään, niin nyt me ollaan menossa sellaista mallia kohti, että ensinnäkin, kun tähän otetaan tämä tarveharkinta mukaan, tämä tukitaso alkaa jäämään liian pieneksi hallituksen tekemien leikkausten johdosta. [Puhemies koputtaa] On hyvin vaikea miettiä, minkälaista se tulevaisuuden yleisturva ja sen kehittäminen voi parlamentaarisesti enää olla, koska tässä ei ole kannustimia, ja kannustimiin ei näytä löytyvän kaikilta ryhmiltä enää rahaa, jolloin myöskin ollaan hyvin vaikeassa tilanteessa yleisturvan kehittämisen kannalta. Tätä kautta en näekään kovin suurta hyötyä siitä, että saatiin ensimmäinen vaihe tehtyä tavalla, joka rikkoi kaiken sen parlamentaarisen työn.

Siksi SDP lähtee siitä, että tämän turvan varassa me emme pysty sosiaaliturvaa kehittämään uskottavasti myöskään näiden ensisijaisten etuuksien yhdistämisen osalta. — Kiitos. Jatkan seuraavassa puheenvuorossa yksityiskohdilla.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohikoski poissa. — Edustaja Laine-Nousimaa.

16.15 Hanna Laine-Nousimaa sd: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus perustelee uutta yleistukea sosiaaliturvan yksinkertaistamisella. Totuus on toinen. Tämä esitys ei selkeytä järjestelmää, eikä se ole uskottava pohja tuleville uudistuksille. Se yhdistää kaksi etuutta mutta ei ratkaise niihin liittyviä ongelmia. Sen sijaan se lisää tarveharkintaa, heikentää toimeentuloa ja kasvattaa hallinnollista kuormaa. Siksi sitä ei pitäisi hyväksyä.

Täysimääräinen yleistuki jää ansiopäivärahan perusosan tasolle, joka ensi vuonna on noin 800 euroa kuukaudessa ilman indeksikorotuksia, jotka hallitus on jäädyttänyt vuoteen 2027 saakka. Tämä taso ei ole riittävä perustoimeentuloksi, koska samalla on viety lapsikorotukset, suojaosat ja muita elementtejä, jotka aiemmin suojasivat erityisesti lapsiperheiden tilannetta. Tämän seurauksena kaikkein pienituloisimpien arki on kriisiytynyt.

Asiantuntijat vahvistavat tämän. THL:n arvioiden mukaan perusturvan taso ei enää kata edes välttämättömiä menoja. Erityisen kovaa leikkaukset iskevät lapsiperheisiin. Tulojen pudotukset ovat suuria, ja tutkimusten mukaan jopa 31 000 lasta uhkaa pudota köyhyyteen hallituksen toimien seurauksena. Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja muiden asiantuntijoiden viesti valiokunnalle oli yksiselitteinen: lapsiperheköyhyys syvenee.

Arvoisa rouva puhemies! Esitys osuu myös nuoriin ja ikääntyneisiin työttömiin. Nuorilta vaaditaan viiden kuukauden odotusaikaa, myös niiltä, jotka ovat hakeneet koulutukseen mutta eivät ole tulleet valituiksi. Tämä ei ohjaa koulutukseen, se ohjaa toimeentulotukijonoon. Ikääntyneet työnhakijat puolestaan jäävät tarveharkintaisen yleistuen varaan, vaikka työmarkkinoilla esiintyy edelleen ikä syrjintää ja uudelleentyöllistyminen on vaikeaa.

Vaikutusarvioista puuttuu myös kokonaiskuva. Yleistukea käsitellään yhtä aikaa toimeentulotuen leikkausten ja seuraamusjärjestelmän kiristysten kanssa. Näiden kolmen esi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

tyksen yhteisvaikutuksia ei ole arvioitu, vaikka niiden tiedetään kohdistuvan samoihin pienituloisiin ihmisiin. Tämä ei ole mielestäni vastuullista lainsäädäntöä.

Arvoisa rouva puhemies! Sosiaaliturvauudistuksia on tehtävä, mutta niiden on perustuttava tietoon ja oltava oikeudenmukaisia. Tämä esitys ei täytä kumpaakaan kriteeriä. Se lisää köyhyyttä, kasvattaa toimeentulotuen tarvetta ja heikentää kaikkein haavoittuvimpien asemaa. Sen vaikutukset näkyvät pitkälle tulevaisuuteen, myös ylisukupolvisesti. Siksi tämä lakiesitys tulisi hylätä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kaarisalo.

16.19 Riitta Kaarisalo sd: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus tavoittelee sosiaaliturvan yksinkertaistamista yhdistämällä työttömyysturvan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen uudeksi yleistueksi. Minun on tässä vaiheessa pakko ilmaista syvä pettymykseni siitä, että hallituksen esityksen valmistelun taso on ollut niin heikkoa kuin se tässä yhteydessä on ollut. Positiivista on oikeastaan vain se, että osittaisen työmarkkinatuen, siis yleistuen, vanhempien tuloajaa nostettaisiin 2 500 euroon. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen kuulemisten yhteydessä kävi kuitenkin selväksi, ettei esitys yksinkertaista sosiaaliturvaa eikä se luo toimivaa pohjaa sosiaaliturvan jatkokehittämiseksi, mikä sekin olisi välttämättöntä tasapainoisen ja järkevän kokonaisuuden aikaansaamiseksi. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa useat lausunnonantajat ovat kritisoineet myös esitetyn yleistuen matalaa tasoa. THL:n keväällä 2025 julkaiseman perusturvan riittävyyden väliarvioinnin mukaan perusturvan taso on heikentynyt useimmissa elämäntilanteissa hallituksen toteuttamien sosiaaliturvaetuuksien leikkausten seurauksena.

Arvoisa rouva puhemies! Sosiaaliturvaan kohdistuneiden leikkausten ja massatyöttömyyden johdosta tulot ovat pienentyneet kaikissa perusturvaan saavissa kotitalouksissa lukuun ottamatta eläkkeensaajia, eivätkä nykyiset tulot riitä kattamaan viitebudjettien mukaisia välttämättömiä menoja. Mielestäni on häpeällistä, että suurin tulonmenetyks on kohdistunut työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa saaviin lapsiperheisiin. Kuten nyt on jo selvää, lapsiperheköyhyys on viimeisen kahden vuoden aikana kasvanut Suomessa merkittävästi, vaikka juuri tätä olisi tullut välttää viimeiseen saakka. Nyt esitetty yleistuki heikentää monien lapsiperheiden tilannetta entisestään, koska työmarkkinatuessa olleet lapsiperheisiin kohdistuneet tarveharkinnan kevennykset poistuvat. Kotitalouksien, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia, tulot pienenevät uudistuksessa huomattavasti useammin kuin ne kasvavat.

Käsittelemme tänään vielä toista hallituksen esitystä, jolla haetaan 70 miljoonan euron leikkausta viimesijaiseen tukeen, toimeentuloturvaan. On irvokasta, ettei hallitukselle ole riittänyt ensisijaisten etuuksien leikkaus, vaan nyt käydään vielä kaikkein onnettomimmassa asemassa olevien kansalaisten kimppuun, vaikka alun alkaen ensisijaisiin etuisuuksiin tehtävien leikkauksien yhteydessä ministeri vetosi siihen, että jäähän onneksi viimesijainen toimeentulotuki.

Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on perustellut useita aiempia työttömyysturvaleikkauksiaan työllisyysvaikutuksilla, jotka ovat kuitenkin jääneet korkeintaan laskennallisiksi. Mielestäni on huomionarvoista, että nyt tehtävillä muutoksilla arvioidaan olevan mittaluokaltaan vähäisiä vaikutuksia työllisyyteen. Todennäköisesti tämäkin muutos jää vain laskennalliseksi ilman muita toimia, sillä esimerkiksi Valtion taloudellinen tutkimuskeskus toteaa lausunnossaan, että yleistuen saajien joukossa on paljon pitkäaikaistyöttömiä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

joiden työllistymisen ongelmat ovat moninaisia ja kannustinongelmat ovat toissijaisia. Myös vaikutukset valtion ja kuntien talouteen jäisivät esityksen mukaan vähäisiksi, eli odotettuja hyötyjä ei ole odotettavissa, mutta sen sijaan esitys vaikuttaa merkittävästi työttömyysturvaa saavien ihmisten toimeentuloon. Yleistuki olisi siis tasoltaan hyvin matala, ja yhdessä muiden sosiaaliturvaleikkausten ja kiristysten kanssa työttömien ihmisten tilanne vaikeutuisi entisestään.

Arvoisa puhemies! En suoraan sanottuna ymmärrä, miksi hallitus toi eduskuntaan esityksen, jolla ei vastata komiteatyön aikana asetettuihin vaatimuksiin ja tavoitteisiin uudistustyötä koskien, jolla ei ole työllisyysvaikutuksia, joka ei säästä mutta lisää köyhyyttä ja syventää ihmisten ahdinkoa.

Arvoisa rouva puhemies! En voi hyväksyä tätä esitystä, ja kannatan siksi tehtyä hylkäysesitystä ja sen mukaisia lausumia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén poissa, edustaja Forsgrén poissa. — Edustaja Räsänen, Päivi.

16.23 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tähän esitykseen sisältyy hallitusohjelman aivan keskeinen tavoite uudistaa perusturvaa niin, että se parantaisi työnteon kannattavuutta, sujuvoittaisi sosiaaliturvaa ja myös yksinkertaistaisi etuuksia sosiaaliturvakomitean välimietinnön tekemien suositusten ja selvitysten pohjalta, joita on tehty parlamentaarisessa valmistelussa. Uudistuksen tavoitteenahan on todellakin saada aikaan yksi yleistuki, johon siirryttäisiin vaiheittain näitä tukien määräytymisperusteita yhdistämällä. Meillä lainsäädäntö on erittäin monimutkainen ja vaikeaselkoinenkin. Tästä lakipaketista jo nähdään, että tässä on valtavan suuri osa näitä sivuja pelkkiä pykälämuutoksia verrattuna tähän mietintötekstiin, mikä omalta osaltaan kertoo myös tästä monimutkaisuudesta.

On totta, että tässä tehdään nyt samaan aikaan samoihin ryhmiin kohdistuvia muutoksia, ja juuri sen takia on tärkeää, että tässä on tämä lausumaehdotus, jossa edellytetään, että valtioneuvosto seuraa yleistuen, työvoimapalveluja koskevan uudistuksen, toimeentulotuki-uudistuksen ja kuntouttavaa työtoimintaa koskevien muutosten yhteisvaikutuksia työttömien henkilöiden toimeentulon palveluihin ja työllistymiseen ja antaa vielä sitten vuoden 2027 loppuun mennessä valiokunnalle selvityksen tästä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkonen poissa. — Edustaja Satonen.

16.25 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Aloitan sillä, että tämä lausuma, jonka edustaja Räsänen luki, oli oikein hyvä ja muistaakseni tuli tuolta työelämä- ja tasa-arvovaliokunnasta yksimielisenä, sikäli kuin oikein muistan.

Oma näkökulmani tähän asiaan on se, että tämä yleistuki, mitä me nyt käsitellään, on nyt ensimmäinen vaihe. Olin myöskin mukana siinä sosiaaliturvakomiteassa viime kaudella ja olen myös tällä kaudella, ja itse asiassa tänään viimeksi on sosiaaliturvakomitea kokoonnutunut, että kyllä tätä parlamentaarista työtä edelleen tehdään. Tämä peruspäivärahan ja työmarkkinatuen yhdistäminen oli ikään kuin helpoin osuus, vaikka siinäkin omat juttunsa on mutta kuitenkin. Sitten jos tätä lähdetään laajentamaan pidemmälle ja ottamaan muita etuuksia siihen samaan, niin ollaan huomattavasti haasteellisempien asioiden kanssa tekemisissä, ja ne ovat varmaan sitten tulevaisuudessa edessä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

Kun näitä kansainvälisiä järjestelmiä verrataan, niin ehkä yksi näkökulma, joka tässä keskustelussa ei ole vielä noussut ollenkaan esille, on se, että meillä on ollut aikaisemmin järjestelmä, jossa ihmiset ovat saattaneet olla vuosikausia, ehkä joku jopa kymmenen vuotakin, työmarkkinatuella, ja siihen ei ole kukaan puuttunut eikä minkäänlaista apua ole annettu. Muistan, että tämä oli yksi asia, mikä nousi siellä sosiaaliturvakomiteassa esille, että se aika harvaa tekee onnelliseksi, että saa pienen rahasumman kuukausittain mutta ei pääse elämässään millään lailla eteenpäin ja kukaan ei edes kysy, että mitä sinulle kuuluu, puhumattakaan, että antaisi jonkinlaisia palveluita tai koulutusmahdollisuuksia tai muuta aktiivitoimintaa. Eli tämä on yksi semmoinen asia, mikä on syytä korjata.

Sitten yksi juttu, joka ei suoraan liity tähän mutta itse asiassa jo seuraavaan asiaan ja on vähän sukua tällekin: Nyt kun näitä ensisijaisia etuisuuksia pitää lähteä hakemaan, niin tämähän tulee nostamaan myös työttömyyden tasoa, mikä on sitten täällä hyvä muistaa, kun työttömien luvusta täällä keskustellaan. Muistaakseni arvio oli, että 16 000 ihmistä tulee siirtymään työttömien joukkoon, koska heidän pitää hakea sitä ensisijaisia etuutta, ja tällä hetkellä nämä henkilöt ovat siis työvoiman ulkopuolella, eli he eivät ole edes työnhakijoita. On selvää, että tästä joukosta vain harva tulee työllistymään, mutta tärkeintä onkin, että heidän asiansa tullaan yksilöllisesti käsittelemään.

Arvoisa rouva puhemies! Aivan lopuksi haluaisin sanoa, että kokonaisuutena toivon, että tätä meidän sosiaaliturvaa, samaten kuin näitä meidän aktiivitoimia, tullaan jatkossa kehittämään Tanskan mallin suuntaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sarkkinen.

16.29 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Hallitus tavoittelee sosiaaliturvan yksinkertaistamista yhdistämällä työttömyysturvan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen uudeksi yleistueksi. Tavoite sosiaaliturvan yhtenäistämiseksi ja yksinkertaistamiseksi on sinänsä tervetullut, kuitenkin hallituksen esitys ei ole onnistunut. On kyseenalaista, yksinkertaistaako esitys lopulta sosiaaliturvaa, eikä esitys ole toimiva pohja sosiaaliturvan jatkokehittämiselle. Myöskään tuen taso ei ole riittävä, etenkin kun hallitus on jo aiemmin karsinut työttömyysturvaa. Esityksen vaikutukset julkiseen talouteen ovat pienet. Yhteensä etuuskulut laskisivat 4,2 miljoonaa euroa vuoden 27 tasossa. Sen sijaan esitys vaikuttaa merkittävästikin joidenkin työttömyysturvaa saavien ihmisten toimeentuloon. Noin 12 200 henkilön arvioidaan asuvan kotitalouksissa, joiden käytettävissä olevat tulot pienentyvät yleistuen vuoksi.

On huomattava, että köyhyyttä kokevat ihmiset kyllä pyrkivät lähtökohtaisesti kohentamaan omaa taloudellista tilannettaan, mutta heidän joukossaan on paljonkin henkilöitä, joiden toimintakyky sekä kyky hahmottaa palvelujärjestelmää on heikentynyt esimerkiksi vamman, sairauden, mielenterveysongelmien, korkean iän tai kuormittavan elämäntilanteen vuoksi. Tällöin yleistuen velvoitteet ja tiukennukset heikentävät ihmisten taloudellista turvaa. Tiukentuvat velvoitteet ja sanktiointi voivat lisätä toimeentulotuen tarvetta ja johtaa siihen, että kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevat jäävät ilman riittävää viimesijaista sosiaaliturvaa.

Arvoisa puhemies! Lapsiperheköyhyys on lisääntynyt ja syventynyt Suomessa viime aikoina, etenkin hallituksen tekemien sosiaaliturvamuutosten vuoksi. Leikkausten on arvioitu pudottavan jopa 31 000 lasta pienituloisuusrajan alapuolelle. Tämä esitys hankaloittaa tilannetta entisestään. Yleistuki heikentää monien lapsiperheiden tilannetta, koska työ-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

markkinatuessa olleet lapsiperheisiin kohdistuneet tarveharkinnan kevennykset poistuvat. Kotitalouksien, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia, tulot pienenevät uudistuksessa huomattavasti useammin kuin kasvavat. Siksi muutosten vaikutuksia olisi pitänyt arvioida lapsiperhenäkökulmasta perusteellisemmin.

Arvoisa puhemies! Tavoite sosiaaliturvan kehittämisestä ja selkeyttämisestä on tärkeä ja jaettu, mutta on tunnistettava, että sosiaaliturvan rakenteellinen kehittäminen ja yksinkertaistaminen ei ole missään nimessä helppo harjoitus. Perusturvan kehittämistä ei pidä tehdä ensisijaisesti säästäminen edellä vaan osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistamisen tavoitteen kautta.

Yleistuen yhteydessä Kela on siirtymässä yhden hakemuksen malliin. Tämä on hyvä kehityskulku, sillä sosiaaliturvajärjestelmä on hakijalle monimutkainen ja sitä onkin syytä yksinkertaistaa hakijan näkökulmasta. Samalla Kelan tulisi kehittää järjestelmiä niin, että hakijalle annettaisiin hänen elämäntilanteeseensa sopiva etuusehdotus. Näin sosiaaliturvaa tarvitsevat ihmiset ohjautuisivat oikean tuen piiriin ilman järjestelmän erityisosaamista ja pallottelua eikä väliinputoamia tapahtuisi niin usein. Nämä ovat esimerkkejä siitä, miten sosiaaliturvaa voitaisiin kehittää myös hakijan näkökulmasta oikeaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Sosiaaliturvan uudistamista tarvitaan, mutta sitä ei pidä tehdä niin, että se lisää köyhyyttä ja heikentää ennestään heikossa asemassa olevien tilannetta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

16.33 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on paljon puhuttu yleistuen tasosta. Kun katsotaan, että meillä on 800 euroa se yleistuen taso ja meillä on indeksit jäädytetty vuodesta 2024 vuoteen 2027, niin tämä jo yksistään kertoo sen, että meidän yleistuen taso ei nouse tässä, vaikka kuluttajahinnat ja muut nousevat. Tätä koko ajan leikataan tätä meidän turvan tasoa alaspäin, ja se on tässä erittäin huolestuttava piirre.

Toinen tässä on se, että esityksen vaikutukset erityisesti lapsiperheisiin ja yksinhuoltajiin ovat tosi isoja. Tasa-arvovaltuutettu nosti ainakin TyVin kuulemisessa tämän asian esille voimakkaasti. Esityksessä todetaan, että huollettavat lapset ei vaikuttaisi yleistuen tarveharkinnan tulorajaan toisin kuin nykyisessä työmarkkinatuessa. Tämä muutos heikentää erityisesti niiden kotitalouksien asemaa, joissa on huollettavia lapsia. Me olemme täällä kuulleet, kuinka esimerkiksi työttömyysturvan lapsikorotukset on poistettu ja niin poispäin. Meillä on paljon tällaisia asioita ollut kaiken kaikkiaan tässä esillä.

Sitten yleistuen rahoituksessa tämä uudistus: Työttömyysturvaa uudistettiin tämän vuoden alusta siten, että kunta osallistuu työttömyysturvan rahoitusosuuteen sillä tavalla, että maksetaan 100 ensimmäisestä päivästä 200 päivään 10 prosenttia ja sitten 20 prosenttia 201 päivästä eteenpäin ja sitten 30 prosenttia 301 päivästä eteenpäin ja 40 prosenttia sitten 401 päivästä eteenpäin ja niin poispäin. Tämä jako-osuus säilyy, ja nyt on selvinnyt, että kuntien rahoitusosuus on tullut 80 prosenttia näistä työttömyysturvamenoista, joissa työttömyys on kestänyt yli 400 päivää. Eli me ollaan sellaisen automaatin piirissä tässä, että kuntien rahoitusosuus kasvaa koko ajan, ja sen vuoksi, kun näitä leikkauksia tehdään, se tulee näkymään täällä ja sitten toimeentuloluukulla kaiken kaikkiaan. Eli kuntien mahdollisuudet tehdä tällä alueella töitä rajoittuvat, koska työttömyysmenot kasvavat koko ajan kuntien osalta voimakkaasti, niin sanotut sakkomaksut.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

Eli tämä rahoituspuolikin täältä on jäävä taka-alalle, ja sitten toinen on se, että tähän yleistuen rahoitukseen myöskin työttömyysvakuutusmaksulla nytten osallistetaan, mikä ei ollut aikaisemmin mahdollista. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

16.36 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Tästä kokonaisuudesta ajattelin käydä vielä joitakin asioita tarkemmin esimerkkien muodossa läpi.

Tässä edustaja Lyly otti hyvin esiin sen, onko tämä työttömyysturvan taso, josta sitten tulee tuleva yleisturva, nykyään riittävä, [Lauri Lyly: Ei ole!] ja vastasi siihen oikein: ei ole. Kun tässä salissa väitettiin myöskin, että tämä olisi erityisen riittävä, ja edustaja Sil-lanpää tässä jo perussuomalaisten puheenvuorossa totesikin valiokunnan ryhmyrinä, että on hienoa nyt, että tämä taso on riittävä, niin se kyllä kertoo oikeastaan kaiken. Tässä jää sanattomaksi siksi, että valiokunnan omassa mietinnössä, arvoisa puhemies, todistetaan tämä seuraavalla tavalla — kappaleessa ”Yhteisvaikutukset ja seuranta” todetaan: ”Valio-kunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että työttömyysturvaan on lyhyen aikavälin si-sällä tehty useita muita samoihin etuudensaajiin vaikuttavia muutoksia, joiden yhteisvai-utus työttömyysetuuden tasoon on merkittävä. Työttömyysturvan omavastuuai-kaa on pi-dennetty, poistettu lapsikorotukset ja suojaosat, pidennetty työssäoloahtoa ja omavastuuai-kaa, porrastettu ansiopäivärahan tasoa työttömyyden pituuden perusteella sekä poistettu aktiivijalta maksettavat korotusosat ja pienennetty osittaisen työmarkkinatuen vähim-mäismäärää.” Nämä kaikki ovat siis sellaisia asioita, joita SDP on vastustanut, ja näillä kai-killä on pienennetty sitä työttömyysturva- ja eri etuuksien kakkua, joka tässä nyt siirtyy jat-kossa niin sanotusti yleisturvaksi. Siksi näitten eri työttömyysturvaetuuksien pohjalta muodostettava yleisturva on pienempi kuin koskaan. Silloin, kun parlamentaarista yhteis-työtä on tehty, ei kukaan ajatellut, että tätä nykyistä ensisijaisten etuuksien kokonaisuutta leikattaisiin näin hävyttömällä tavalla.

Arvoisa puhemies! Tämä jatkuu vielä, ja haluankin lainata valiokunnan mietinnöstä vie-lä jatkon: ”Lisäksi asumistukeen ja toimeentulotukeen kohdennetut leikkaukset ja muutok-set sekä etuuksien indeksijäädytys vaikuttavat työttömän henkilön toimeentuloturvaan. Pe-rusturvan riittävyyden väliarvioinnin” — siis THL:n työpaperi 18/25 — ”mukaan sosiaa-liturvaetuuksien sopeutumistoimet ovat heikentäneet perusturvan riittävyyttä eivätkä pe-rusturvaetuuksia saavien tulot riitä kattamaan viitebudjettien mukaisia menoja.” Tässä se nyt tuli. Siis tässä todistetaan, arvoisa puhemies, että meillä eivät riitä rahat edes niihin vii-tebudjettien mukaisiin menoihin. Siinä ei ole yhtään ylimääräistä. Minä en siksi tiedäkään, miksi annetaan ymmärtää, että näiden ensisijaisten etuuksien määrä nykyisin olisi riittäväl-lä tasolla, jotta me voidaan muodostaa uusi yleisturva. Tämä on se keskeinen pihvi. Tästä tasosta vielä todettiin valiokunnan mietinnön lopuksi, että tämän perusturvan riittävään ta-soon pitäisi kiinnittää huomiota, ja tämä on ihan yksimielisesti valiokunnassa hyväksytty.

Arvoisa puhemies! Sitten tässä kiinnitetään huomiota myöskin seuraavaan: Nimittäin valiokunnan mukaan ”sosiaaliturvaleikkaukset ovat kohdistuneet toimeentulotukea saa-neisiin aiempaa arvioitua enemmän”. ”Valiokunta pitääkin huolestuttavana, että erityisesti lasten pienituloisuusaste kasvaa aikaisempaa arvioitua enemmän. Syksyllä 2024 tehdyn ar-vion perusteella vuosien 2024—2025 lakimuutokset arvioitiin siten, että ne nostavat pieni-tuloisuusastetta 1,3 prosenttiyksikköä, mutta tuoreen arvioinnin mukaan” — ministeriö to-teaa — ”näiden vuosien 2024—2025 lakimuutosten yhteisvaikutus lasten pienituloisuus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

asteeseen on jo 2,7 prosenttia” — ajatelkaa, että kolme kertaa enemmän kuin oli alun perin ajateltu ja millä oikeutettiin nämä kaikki sosiaaliturvan leikkaukset, ja nyt, valiokunta jatkaa — ”vuonna 2026 voimaan tulevan toimeentulotuen uudistuksen huomioon ottaen jo 3,3 prosenttia”. Kyllä tämä on aika kova juttu. ”Näin ollen köyhyysrajan alla elävien lasten lukumäärän on arvioitu kasvavan sopeutustoimien vuoksi 31 000 lapsella aikaisemmin arvioitun 11 000—13 000 lapsen sijaan.”

Samaan aikaan Suomi on pienituloisuusasteen näkökulmasta sitoutunut siihen, että kansallinen tavoite ja strategian mukainen tavoite EU:n lasten oikeuksien strategian osana ja Suomen Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin pohjalta on se, että köyhyys- ja syrjäytymisriskissä olevien henkilöiden määrää tulisi vähentää 2030 mennessä 100 000 henkilöllä, joista vähintään kolmasosan tulisi olla alle 18-vuotiaita lapsia. Nyt kun tähän pysähdytään, niin: mahtaako onnistua? Nyt on tullut 100 000 uutta toimeentulotuen saajaa näiden leikkausten johdosta, ja 100 000 meidän piti saada vuoteen 2030 mennessä pois toimeentulotuen piiristä ja kolmasosan näistä pitäisi olla lapsia, mutta tässähän on lähes kolmasosa lisätty alle 18-vuotiaitten määrää köyhien lasten osalta. Ei tämä kyllä putkessa ole.

Arvoisa puhemies! Sitten tästä toisesta mielenkiintoisesta asiasta, mistä tässä edustaja Satonen sanoi. Hän oli menossa kohti Tanskan mallia, ja kyllä tässä täytyy sanoa, että nyt en kyllä enää tiedä, onko näitä esityksiä edes luettu. Onko luettu, mitä hallitus esittää ja mikä on tämä valiokunnan mietintö? Haluan nyt vielä kerran korostaa, että hei, me emme ole matkalla kohti Tanskan mallia. Minä käsitin, että sinne me oltiin kaikki matkalla parlamentaarisisessa komiteassa, mutta nyt me ei taideta olla ainakaan Tanskaan matkalla, koska sellainen ei ole näillä esityksillä kyllä toteutumassa. Minusta on hyvin vakavaa se, että tiedetäänkö edes, mitä puhutaan. — Mutta se tästä edustaja Satosen kommentista. Hän on nyt jossakin muualla, joten emme pääse tästä debatoimaan.

Sitten, arvoisa puhemies, joitakin kiinnostavia yksityiskohtia haluan tuoda tähän pöytään. Aloitetaanpas tässä yhteydessä vaikka tuosta omavastuuajasta.

Omavastuuajan osalta kritiikkiä on paljon herättänyt se, että tässä yleistuessa asetetaan työssäoloehdon täyttäneelle henkilölle omavastuu aika, ja kun tällaisen henkilön työttömyyskassan jäsenehto täyttyy, hänelle asetetaan siis omavastuu aika ansiopäivärahaan. Työssäoloehdon täyttäneelle henkilölle maksettua yleistukipäiviä ei kuitenkaan vähennetä ansiopäivärahan enimmäisajasta, jolloin henkilö voi saada ansiopäivärahaa koko enimmäisajalta työttömyyden jatkuessa. Valiokunnan kuulemisessa on tuotu esille, että mahdolliset kaksinkertaiset omavastuuajat olisi voitu välttää, jos kassan jäsenyysehto kertyisi samalla tavalla kuin työssäoloehto. Kun valiokunta sitten selvitti ministeriöltä tätä, voitaisiinko tähän lähteä, niin ministeriö totesi, että se olisi nyt edellyttänyt vähän enemmän työtä ja se ei ehdi tähän mukaan. Eli miksi tätä ei tehty ajoissa? On hirveän noloa sanoa, että ei nyt vaan ehditty. Yleistukea tässä on tuunattu kuitenkin, ja tämä ei voi tulla sattumalta, että budjettiraamin pienessä seitsemän viikon määräajassa runnotaan eteenpäin esitystä, jossa tällaista ei ole saatu pois päiväjärjestyksestä. Minä pidän sitä kyllä todella erikoisena.

Arvoisa puhemies! Tästä samasta asiasta sitten on myöskin valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoissa huomautettu. Esimerkiksi Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö esitti, että kassan jäsenyyssä aika laskettaisiin samalla tavalla kuin työssäoloehto. Eli nythän jäsenyysehto kertyy tässä kuukausina ja työssäoloehto kalenterikuukausina, ja näin voi käydä sitten, että työssäoloehto on aikaisemmin täynnä. Tässä ongelmana on myös kassoista toiseen siirtyminen, jos se ei tapahdu katkotta, ja tätä väliaikaa ei nyt voi lukea jäsenyyssajaksi, vaikka työssäoloehdon voidaan katsoa kertyvän sinäkin aikana. Jos kassan jäsenyyseh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

to kertyisi samalla tavalla kuin työssäoloehto, vältettäisiin tietyissä tilanteissa nämä lyhyet jaksot Kelan yleistuella [Puhemies koputtaa] ja mahdolliset kaksinkertaiset omavastuuajat.

Eli mielenkiintoista. Palaan vielä asiaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Laine-Nousimaa.

16.46 Hanna Laine-Nousimaa sd: Arvoisa rouva puhemies! Valiokuntaryhmämme on käsitellyt tätä hallituksen esitystä perusteellisesti. Täällä on hallituspuolueiden toimesta kerrottu, että meillä on korkea sosiaaliturvan taso. Kuitenkin olemme saaneet Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealta huomautuksia perusturvan riittämättömästä tasosta. Se ei ole ryhmämme mielestä riittävä. Saman näkemyksen ovat tuoneet esiin myös asian-tuntijat kuulemisissa.

Esitämme lakiesitystä hylättäväksi, sekä olemme laatineet 21 lausumaehdotusta, joista osa on suoraan sosiaaliturvakomitean välimietinnön tavoitteita. Esimerkkeinä kerron seuraavat erittäin tärkeät lausumaehdotukset. Kaikki 21 tullaan esittämään asian toisessa käsitelyssä.

Ensimmäinen: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa uudistuksen vaikutuksia köyhyyteen ja lapsiköyhyyteen ja ryhtyy tarvittaessa toimiin, mikäli uudistuksen johdosta köyhyys lisääntyy.”

Toinen esimerkki: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa yleistuen uudistamisen vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa toimiin, jos uudistus mahdollistaa viimesijaisen turvan leikkaamisen tavalla, joka johtaa kohtuuttomiin seurauksiin.”

Kolmas esimerkki: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa asumisen jatkuvuuden ja erityisesti lapsiperheiden elinolosuhteet, jotta pitkän aikavälin syrjäytymiskustannukset eivät kasva.”

Seuraava: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa sosiaalikomitean välimietinnön 2023 mukaisesti, että perusturvaa edelleen kehitettäessä ja etuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä valmistellaan säilyttäen nykyisen sosiaalivakuutuksen periaatteet syyperusteisuudesta ja tarveharkinnasta.”

Seuraava: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa sosiaaliturvakomitean linjauksien mukaisesti, että komitean asettamispäätöksessä uudistukselle asetetut tavoitteet ovat jatkossa pohjana sosiaaliturvan uudistamiselle ja komitean toisen kauden työlle.”

On erittäin tärkeää, että näitä asioita otetaan huomioon tämän lain säätämisessä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Forsgrén.

16.49 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa rouva puhemies! Haluan rehellisesti sanoa, että tämä hallituksen lakiesitys on minulle suuri pettymys — pettymys sen takia, koska itse istuin ja istun edelleen sosiaaliturvakomiteassa, joka tätä yleistukea aikanaan esitti parlamentaarisesti, mutta tämä hallituksen esitys on aika erilainen kuin mitä me siellä komiteassa pohdimme. Minusta onkin tosi tärkeää nyt tulla kertomaan, miksi tulen äänestämään tätä vastaan, vaikka teknisesti siis kannatan yleistukea.

Hallitus on kauden alussa leikannut huomattavasti sosiaaliturvaa käyttäviltä ihmisiltä. On tehty asumistukileikkauksia, on leikattu suojaosia, on leikattu lapsikorotuksia tukijärjestelmistä, eli sosiaaliturvan taso on ihan eri tasolla kuin silloin komiteassa käsitellessä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

Siinä vaiheessa kun sosiaaliturvakomitea käsitteli tätäyleistukea, me ajateltiin, että tämä on malli, joka yksinkertaistaa järjestelmää. Esityksenähän siellä tosiaan oli, että yhdistettäisiin työmarkkinatuki, peruspäiväraha, sairauspäiväraha, Kelan kuntoutusraha ja vanhempainraha tällaiseksiyleistukimalliksi, mutta nyt hallitus on esittämässä vain työmarkkinatuen ja peruspäivärahan yhdistämistä, mikä teknisesti tarkoittaa uutta työttömien tukimallia. Se ei ole se komitean ajatus uudestayleisturvasta — on ehkä kyseenalaista, voiko tätä edes sanoa yleistueksi ylipäättänsä. Se ajatus lähti siis sieltä, että sosiaaliturvajärjestelmää yksinkertaistetaan, jotta ihmisille tulee ymmärrys siitä, mihin kaikkiin turviin heillä on ylipäättänsä mahdollisuus ja oikeus päästä.

Nyt hallitus on tosiaan tehnyt aika merkittäviä sosiaaliturvan leikkauksia, ja nyt kun he yhdistävät nämä kaksi tukea, niin he myös lisäävät velvoittavuutta. Tämä on se suunta, mikä ei kyllä saa minulta kannatusta. Jos mietitään sitä, mikä on meidän järjestelmämme yksi keskeisimpiä ongelmia tällä hetkellä, niin se ei ole se, että ihmisiä olisi liian paljon turvan piirissä, vaan se, että aika monet ihmiset, ketkä ovat köyhyysrajan alapuolella, eivät tiedä nytkään, mihinkä tukiin heillä olisi mahdollisuus. Nyt hallitus on tällä yhdistelmällä yhdessä lisäämässä velvoittavuuksia, ja ajattelen, että se on väärä suunta.

Pitää ottaa huomioon, että asiantuntijakuulemisessa valiokunnassa nousi tosi iso huoli tästä tuen tasosta. Eli ei voi ottaa sitä tukitasoa yhdistelemällä näitä kahta, kun ei olla otettu huomioon sitä, että samaan aikaan on tehty merkittäviä leikkauksia. THL:n keväällä 2025 julkaiseman perusturvan riittävyyden väliarvioinnin mukaan perusturvan taso onkin heikentynyt useimmissa elämäntilanteissa sosiaaliturvaetuuksien leikkausten seurauksena. Tuo kokonaisuus kannattaa kyllä hallituksen toimesta lukea, koska se on aika surullista kuultavaa. Ehkä ajattelisinkin, että hallituspuolueiden edustajien on hyvä päivittää oma tietotaso siitä, mitkä heidän omien lakiesityksiensä vaikutukset ovat tosiasiallisesti köyhille ihmisille tällä hetkellä olleet.

Hallitus tosiaan lisää odotusaikaa, eliikäyleistukeen asetetaan 21 viikon odotusaika, mikäli hakijalla ei ole peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa tai ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta. Ajattelen, että tämä on kyllä väärä suunta. Tämän odotusajan tarkoituksena on ohjata nuoria koulutuksen piiriin, mikä on ollut aikanaan ihan järkevää. Kuitenkin nuorilla on nykyisin koulutukseen hakuvelvollisuus, joten työttömyysturvan ehtona tämä odotusaika siis ei tule enää vastaamaan sitä tarkoitustaan vaan on pelkkä tulonmenetyksyöttömiksi jääville henkilöille, kenellä ei ole vahvaa koulutustaustaa. Ajattelenkin, että tämä on vain kiusaamista.

Sitten kun miettii tätä lapsiperheiden tilannetta, niin se, mistä minä olin kaikkein eniten huolissani siinä asiantuntijakuulemisessa, oli se, että siellä kerrottiin, että lapsiperheiden tilanne tulee huonontumaan ja lapsiperheköyhyys tulee lisääntymään johtuen juuri siitä, että nämä kiristykset johtavat siihen, että kahden perheen vanhemmat, jotka ovat kummatkin tuella, tulevat menettämään niitä tukimääriä. Nyt hallitus on sanonut, että tässä tulee toinen paketti ensi keväänä, ja ministerin suulla on sanottu, että uudistus ei tähän jää. Toivoisin kovasti, että lapsiperheköyhyys otettaisiin nyt seuraavassa vaiheessa oikeasti huomioon, koska tämä on sellainen asia, mistä minä toivoisin, että tässä salissa olisi yksimielisyyttä. Suomalaisessa yhteiskunnassa ainakin ennen on ollut jaettu arvo se, että me halutaan tukea sellaista ajattelua, että riippumatta siitä, mistä tulotasosta perhe tulee, lapsella olisi mahdollisuuksia tässä yhteiskunnassa. Mutta nyt tässä pitkän aikavälin suunnassa, mikä näyttäytyy, meillä lisääntyy lapsiperheköyhyys ja ne lapset, joilla on oikeasti aika näköalaton tilanne, ja meillä koulutus periytyy entistä enemmän.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

Nämä ovat ne syyt, minkä takia itse tulen äänestämään tätä esitystä vastaan, vaikka itse kannatankin isolla suunnalla tätä yleistukea, koska vihreät ovat ajatelleet, että kun järjestelmää yhdenmukaistetaan ja saadaan sitä tavallaan ymmärrettävämpään suuntaan, niin ihmisten oikeudet oikea-aikaisiin sosiaaliturvaetuuksiin paranevat.

Kiitoksia hyvästä keskustelusta asian tiimoilta. Toivon vielä sitä, että hallitus tosiaan vähän kehittäisi omaa toimintaansa tässä kakkospaketissa, koska siinä olisi vielä mahdollisuus korjata kokonaisuuksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

16.55 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Nyt täytyy kyllä todeta tähän alkuun, että olen hieman kyllästynyt. Kerron, mihin olen kyllästynyt: olen kyllästynyt siihen, että jotkut hallituksen edustajat täällä papukaijamaisesti toistelevat milloin pohjoismaista mallia, milloin Tanskan mallia ja sitä, että niitten mukaan pitäisi mennä niin työelämäkysymyksissä tai sitten kun puhutaan näistä tuista. Tässäkin tapauksessa, kun puhutaan yleistuesta, tämä Tanskan malli on tullut esiin.

Tänäänkin edustaja Satonen ties kuinka monetta kertaa tässä salissa puhui Tanskan mallista ja siitä, että pitäisi mennä siihen suuntaan. Mitä ihmettä? Eikö edustaja Satonen tiedä sitä? Olisin kysynyt — valitettavasti hän ei ollut paikalla — että mitä ihmettä, koska tälläkään päätöksellä me emme mene siihen suuntaan, vaan ihan toiseen suuntaan. Kun edustaja Satonen oli vielä työelämä- ja tasa-arvoministerinä, niin silloin me kävimme valiokuntana Tanskassa tutustumassa nimenomaan näihin asioihin, niin työmarkkina-asioihin kuin näihin tukiasioihin. Siellä kyllä ihan selvästi tuli esiin se, että kun puhutaan työttömän tuesta, niin Tanskan malli on sellainen, että työttömän tuki määrällisesti, siis summana, on paljon suurempi kuin täällä Suomessa ja kestoaltaan paljon pitempiketoisempi kuin täällä Suomessa.

Se minua kyllä hämmentää, että jotkut edustajat puhuvat Tanskan mallista ja kuitenkin nämä päätökset vievät täysin päinvastaiseen suuntaan. Tähän pyytäisin kyllä nytten jo stoppia: ei kannata enää puhua pohjoismaisesta mallista eikä Tanskan mallista. Tätä pyydän vielä hallituspuolueitten edustajilta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

16.56 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä otetaan myöskin käyttöön tulkinta siitä, että kaikille vailla tutkintoa oleville asetetaan yleisturvaan viiden kuukauden jonotusaika. Tämä on haastava siksi, että ensinnäkään tätä odotusaikaa ei ole sidottu ikään, mutta vaikka se olisi sidottu ikään, niin yhtä perusteeton se olisi silloinkin. Käytännössä tämä tarkoittaisi niitä nuoria, jotka ovat hakeneet opiskelemaan mutta eivät ole päässeet. Näille nuorille tilanne olisi nyt sellainen, että siitä huolimatta, että lainsäädännössä on jo asetettu velvoite nuorille hakeutua opiskelemaan, sosiaaliturva rankaisisi heitä vielä, jos he eivät opiskelemaan pääse. Tämä on osoittautunut valiokunnan kuulemisissa hyvin perusteettomaksi. Mihin se pohjautuu, kun tämän ehdotuksen perusteet ovat sanatarkasti hallituksen esityksessä sellaiset, että tällä halutaan varmistaa, että jokainen nuori hakisi opiskelemaan? Jos sosiaaliturvan leikkausta perustellaan sillä, että sillä ikään kuin saisi nuoret opiskelemaan, niin minkä ihmeen takia ei oteta huomioon, että tämä kyseinen vaatimus

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

opiskelemaan hakemisesta on jo olemassa lainsäädännössä? Tämä on yksi erikoisimpia seikkoja, joka tähän esitykseen jää.

Näin ollen Nuorisoala ja monet muut tahot ovat pitäneet tätä aivan käsittämättömänä, että Suomessa kun uudistetaan vuosikymmenten jälkeen sosiaaliturvaa, niin tämä sama lapsus tai ohjelmavirhe laitetaan seuraavaankin yleisturvaan mukaan. Miksi me rankaisemme näitä nuoria ihmisiä? Tässä esityksessä ehdotetaan sitten niille, jotka eivät ole hakeutuneet opiskelemaan, omaa hakuvelvoitteen laiminlyömisensä jälkeen kohdistettavaa sanktiota, joka olisi siis viisi kuukautta odotusaikaa sen jälkeen, kun he ovat sen työssäoloehdon täyttäneet viiden kuukauden kuluttua. Kyllä tässä rangaistusta on tarpeeksi tälle ikäluokalle.

Haasteeksi tulee se, että koska tämä odotusaika ei ole sidottu millään tavalla ikään, niin myöskin nämä henkilöt, jotka poistuvat nyt yli 55-vuotiaille suunnattuihin erityyppisiin iäkkäämpien työttömien palveluihin pohjautuvista ohjelmista näiden loppuessa, joutuvat hyvin vaikeaan asemaan, koska myöskin tosiasiallisesti sekä tarveharkinta että tämä odotusaika voivat pahimmillaan johtaa niin irvokkaaseen tilanteeseen, että myöskin heidän osaltaan tästä tulee ongelma.

Arvoisa puhemies! Sitten kiinnostavana kokonaisuutena tässä on, että eipä tässä kaikki. Nimittäin me emme ole keskustelleet tässä salissa vielä siitä, mistä kohta keskustellaan perustoimeentulotuen yhteydessä, ja se vaikuttaa yhtä lailla tähän esitykseen. Tässä ehdotuksessa esitetään, että yleisturvaa saadaksesi sinun on myöskin hakeuduttava työttömäksi työnhakijaksi tai sinun on haettava ensisijaisia etuuksia. Niin kuin Satonen tässä äsken totesi, 16 000 työttöntä sulautuu nyt joukkoon, kun he tulevat työmarkkinoiden ulkopuolelta hakemaan työttömille suunnattua yleisturvaa. Kun me yleensä valitamme julkisessa keskustelussa siitä, että sosiaaliturvan käyttö olisi ikään kuin isokin ongelma Suomessa — joka taitaa olla noin prosentin luokkaa — niin miettikää, jos tästä 16 000 ihmisen joukosta, sosiaaliturvan alikäytöstä ei käytetä lainkaan puheenvuoroja. Missä nämä ihmiset ovat olleet aikaisemmin, jos heille tosiasiallisesti kuuluisi yleistuki?

Tästä tuleekin se haaste, että hallitus esittää nyt tässä yhteydessä, että työllisyysviranomaiset voisivat katsoa, että kun nämä ihmiset eivät ole hakeneet työttömiksi tai he eivät ole hakeneet ensisijaista turvaa, niin he eivät ole oikeutettuja tähän tukeen. Tämä aiheuttaa meille hyvin monimutkaisen ongelman. Ensinnäkin me joudumme myöntämään, että jo tällä hetkellä työmarkkinatuen saajissa saattaa olla asiantuntijakuulemisen perusteella jopa 23 000 sellaista henkilöä, jotka ovat vuosia olleet työmarkkinatuella, koska heillä ei ole ollut mitään muuta vaihtoehtoa. He eivät saa sairauspäivärahaa enää, vaiva on pitkittynyt, ja he eivät ole kuitenkaan päässeet työkyvyttömyyseläkkeelle. Ja nyt me eduskunnassa säädetään aivan pakasta vedetty laki. Ajatelkaa, me oltaisiin voitu tehdä tähän ihan täydellinen veto, mutta kun tässä ei toteudu edes viidenneksi paras vaihtoehto. Tässähän jää merkittävä osa porukasta, joka joutuu toimimaan toisin kuin tosiasiallisesti heidän toimintakykynsä edellyttää.

Äskeisessä esityksessä kuntouttavasta työtoiminnasta paasattiin täällä, kuinka hienoa on se, että nyt kuntouttavan työtoiminnan osalta voidaan toimia niin, että ei tarvitse enää kohdentaa sitä muuta kuin toimeentulotuen varassa oleville, ja vielä paasattiin siitä täällä, että eikö ole hienoa, kun kaikki turhat rutiinit poistetaan. Nyt tässä yhteydessä niitä rutineja lisätään niin, ettei Kuntaliitto, KT eikä mikään muukaan todellista työvoimahallintoa pyörittävistä organisaatioista tässä maassa meinaa kestä. Ja kun sitä ei rahoiteta millään tavalla, niin tässä otetaan nyt käyttöön sitten henkilökohtainen keskustelu, naama naamaa vas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

ten käydään keskustelua nyt näidenkin ihmisten osalta. Jos sinä et täytä tätä mahdollisuutta hakea työttömäksi työnhakijaksi, niin käytännössä edes osatyökykyiseksi ei voi enää hakea, vaan tässä haetaan sitä, että täytyy päästä kokopäivätoimisesti työllistymään. Tässä työttömyystilanteessa minä pidän sitä kyllä käsittämättömänä arvovalintana. Silloin kun nämä työttömyysturvaa koskevat leikkaukset tehtiin, niin hallitus naiivisti ajatteli, että kun poistetaan osatyökykyisten kannustimet, niin se johtaisi siihen, että he eivät enää roikkuisi osatyökykyisinä vaan he kannustaisivat itsensä kokopäivätöihin. Tämä on naivismin huippu, että tässä esityksessä lähdetään siitä, että tämä koko porukka, kun he ovat vuosia olleet työttöminä ja heillä ei ole työkykyä, yhtäkkiä työllistyisi, tiedätekö, kokopäivätyöhön, ja sitä sitten tässä esityksessä vaaditaan haettavaksi, jotta näitä etuja saisi. Tämä on minusta sellainen kannustin, joka tuntuu todella erikoiselta, että me pilataan jo tämä yleisturva tästä näkökulmasta aika pahasti.

Arvoisa puhemies! Minä syvästi toivon, että edustajat kiinnittäisivät huomiota siihen, miltä tämä näyttää ulospäin. Me mahdollistetaan hyvin löysällä sidoksella tässä esityksessä se, [Puhemies koputtaa] että toimeentulotukea voidaan leikata sen jälkeen, kun lennät yleisturvasta ulos, niin, että 50 prosenttia on mahdollisuus leikata toimeentuloasi yleistukena, jos tosiasiassa et hae joko työttömäksi työnhakijaksi tai näitä ensisijaisia etuuksia, mitkä sinulle kuuluvat. Tässä tapauksessa Kelan yhden luukun malli ei vielä ole kaikki. Kelan pitäisi osoittaa näille ihmisille, minkälaista tukea ja apua he voisivat tarvita ja mistä he tätä tukea voisivat hakea.

Tiedän, että olen ylittänyt aikani, varapuhemies, mutta on todettava, arvoisa puhemies, että tämä on myös käsittämätöntä, että sen jälkeen, kun näiltä ihmisiltä leikataan yleisturvaa puolikkaalla, niin heti kun he hakevat tarveharkintaisesti toimeentulotukea siltä leikatulta osuudelta, niin tässä seuraavaksi esiteltävässä asiassa on mahdollisuus, että toimeentulotukea voi leikata myöskin siltä puolikkaalta, ennen kuin on euroakaan toimeentulotukea edes saanut. Tämä yhtälö on minun mielestäni aivan käsittämätön. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

17.05 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kiuru on asian ytimessä. Kun ajatellaan koko näitä lakipaketteja, joita neljä tässä meillä nyt on tänäänkin käsittelyssä — myöhemmin tulee vielä se neljäs — niin kaikissa näissä on se perusidea, että nyt sanktioita on kiristetty monella tapaa ja sillä tavalla yritetään ohjata ihmisiä, että he menevät oikealle palveluluukulle ja että he sitten käyttäytyvät oikein. Sitten kuitenkin tilanne on semmoinen, että he tarvitsisivat palveluja ja tukea siihen, että he käyttäytyisivät niin ja pääsisivät eteenpäin.

Sitten kun katsotaan kaiken kaikkiaan sitä, miten nyt jossain työvoimahallinnossa, jonka palveluihin yritetään ohjata, puhutaan työllistymissuunnitelmasta, monialaisesta työllistymissuunnitelmasta, aktivointisuunnitelmasta, työnhakuprofiilista, työnhakuhaastattelusta — siellä on hirveän paljon erilaisia termistöjä ja muita — jolloin varmaan ne palvelun tarvitsijat eivät oikein tiedä, mihin tässä nyt pitää mennä ja mitä tässä oikeasti pitää tehdä, niin tämä tulee olemaan yksi hankaluus.

Ja toinen hankaluus on, että siellä ei ole niitä palveluja tarjolla riittävästi, että pystyttäisiin aktivointia nostamaan. Työttömien aktivointiasteet ovat pudonneet noin 30:stä 20 prosenttiin tässä vuoden aikana, ja se johtuu tästä alimitoitetusta siirtymärahoituksesta ja sitten kuntien rahoitustilanteesta ja sitten korkeasta työttömyydestä, jossa kuntien osuus on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 124/2025 vp

kasvanut todella voimakkaasti. Kaikki nämä vaikuttavat siihen, että täällä pakotetaan tekemään jotain mutta niitä ei ole siellä käytännössä tarjolla. Eli me ollaan tämmöisessä ketjussa ja kierteessä. Ja sitten siellä työllisyyspalveluissa pitäisi olla sosiaaliammattilaisia, jotka sitten vielä näitä ihmisiä ohjaavat oikeasti. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 112/2025 vp sisältyvien 1.—34. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.